

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1996/18
Karar Sayısı : 1996/12
Karar Günü : 22.4.1996
R.G. Tarih-Sayı :25.09.1996-22768

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İstanbul 5. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 3.5.1985 günlü, 3194 sayılı İmar Yasası'nın 13. maddesi birinci fıkrasının, Anayasa'nın 35. maddesine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Nazım imar planında ilkokul yeri olarak ayrılan taşınmazın üzerinde tasarrufta bulunamadıklarından, kamulaştırılması ya da planda değişiklik yapılarak okul yeri olmaktan çıkarılması istemiyle Millî Eğitim Bakanlığı'na yapılan başvurunun reddedilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle taşınmaz malikleri tarafından açılan davada mahkeme, 3194 sayılı İmar Yasası'nın 13. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın 35. maddesine aykırı olduğu görüşüyle doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İptali İstenen Yasa Kuralı

3.5.1995 günlü, 3194 sayılı İmar Yasası'nın iptali istenen fıkrasını da içeren, "İmar planlarında umumi hizmetlere ayrılan yerler" başlıklı 13. maddesi şöyledir :

"Madde 13 - Resmî yapılara, tesislere ve okul, cami, yol, meydan, otopark, yeşil saha, çocuk bahçesi, pazar yeri, hal, mezbaha ve benzeri umumî hizmetlere ayrılan alanlarda inşaata ve mevcut bina varsa esaslı değişiklik ve ilaveler yapılmasına izin verilmez. Ancak imar programına alınıncaya kadar mevcut kullanma şekli devam eder.

İmar programına alınan alanlarda kamulaştırma yapılmıncaya kadar emlak vergisi ödenmesi durdurulur. Kamulaştırmanın yapılması halinde durdurma tarihi ile kamulaştırma tarihi arasında tahakkuk edecek olan emlak vergisi, kamulaştırmayı yapan idare tarafından ödenir. Birinci fıkrada yazılı yerlerin kamulaştırma yapılmadan önce plan değişikliği ile kamulaştırmayı gerektirmeyen bir maksada ayrılması halinde ise durdurma tarihinden itibaren geçen sürenin emlak vergisini mal sahibi öder.

Ancak, parsel sahibi imar planlarının tasdik tarihinden itibaren beş yıl sonra müracaat ettiğinde imar planlarında meydana gelen değişikliklerden ve civarın özelliklerinden dolayı okul, cami ve otopark sahası ve benzeri umumî hizmetlere ayrılan alanlardan ilgili kamu kuruluşunca yapımından vazgeçildiğine dair görüş alındığı takdirde, tüm belirli çevredeki, nüfus, yoğunluk ve donatım dengesini yeniden irdeleyerek hazırlanacak yeni imar planına göre inşaat yapılır. Bu Kanunun yayımı tarihinden önce yapılan imar planlarında, bahsedilen beş yıllık süre bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren geçerlidir.

Onaylanmış imar planlarında, birinci fıkrada yazılı yerlerdeki arsa ve arazilerin, bu Kanunda öngörülen düzenleme ortaklık payı oranı üzerindeki miktarların mal sahiplerince ilgili idarelere bedelsiz olarak terk edilmesi halinde bu terk işlemlerinden ayrıca emlak alım ve satım vergisi alınmaz."

B- Dayanılan Anayasa Kuralı

İtiraz başvurusunda dayanılan Anayasa'nın 35. maddesi şöyledir :

"MADDE 35.- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca 22.4.1996 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin iptalini istediği 3194 sayılı İmar Yasası'nın 13. maddesinin birinci fıkrasının bakmakta olduğu davada uygulanıp uygulanamayacağı sorunu öncelik taşıdığından, ilk inceleme raporu, dava dosyası ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı ve dayanılan Anayasa kuralı ile bunların gerekçeleri ve öbür yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Anayasa'nın 152. maddesi gereğince, bir davaya bakmakta olan mahkemenin, uygulanacak bir yasa ya da kanun hükmünde kararname hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi ya da taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık savının ciddî olduğu kanısına varması durumunda, o kuralın iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için, iptali istenen kural, o davada uygulanacak olmalıdır.

Davada uygulanacak yasa kuralı, bakılmakta olan davayı yürütmeye, uyuşmazlığı çözmeye, davayı sona erdirmeye veya kararın dayanağını oluşturmaya yarayacak kuraldır.

Davacıların istemlerinin özünü; dava konusu taşınmazın kamulaştırılarak bedelinin ödenmesi veya imar planında değişiklik yapılarak ilkokul yeri olmaktan çıkarılması oluşturmaktadır.

3194 sayılı İmar Yasası'nın itiraz konusu birinci fıkrasında; "Resmî yapılara, tesislere ve okul, cami, yol, meydan, otopark, yeşil saha, çocuk bahçesi, pazar yeri, hal, mezbaha ve benzeri umumi hizmetlere ayrılan alanlarda inşaata ve mevcut bina varsa esas değişiklik ve ilaveler yapılmasına izin verilmez. Ancak imar programına alınincaya kadar mevcut kullanma şekli devam eder." denilmektedir. Bu düzenlemenin amacı, imar planlarında genel hizmetlere ayrılan alanlarda yeni inşaat ve mevcut bina varsa esaslı değişiklik ve ilaveler yapılmasını önlemek, imar programına alınincaya kadar da mevcut kullanma şeklinin devamını sağlamaktır. Fıkra imar planında değişiklik ya da kamulaştırma yapılmasını öngören bir kural bulunmamaktadır.

İmar plânlarında değişiklik yapılması 13. maddenin üçüncü fıkrasında şöyle düzenlenmiştir: "Ancak, parsel sahibi imar plânlarının tasdik tarihinden itibaren beş yıl sonra müracaat ettiğinde imar planlarında meydana gelen değişikliklerden ve civarın özelliklerinden

dolayı okul, cami ve otopark sahası ve benzeri umumi hizmetlere ayrılan alanlardan ilgili kamu kuruluşunca yapımından vazgeçildiğine dair görüş alındığı takdirde, tüm belirli çevredeki nüfus, yoğunluk ve donatım dengesini yeniden irdeleyerek hazırlanacak yeni imar planına göre inşaat yapılır. Bu Kanunun yayımı tarihinden önce yapılan imar planlarında, bahsedilen beş yıllık süre bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren geçerlidir."

Davacıların işlemleri, imar plânında ilkokul yeri olarak ayrılan taşınmazın kamulaştırılması veya plânda değişiklik yapılarak okul yeri olmaktan çıkarılması olduğuna ve Bakanlık da bu işlemi kabul etmediğine göre davada uygulanacak kural 3194 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin birinci fıkrası değil üçüncü fıkrasıdır. Bu nedenle 13. maddenin birinci fıkrası, Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanacak kural olmadığından başvurunun, Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

V- SONUÇ

3.5.1985 günlü, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrası, Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanacak kural olmadığından itiraz başvurusunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN ile Sacit ADALI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

22.4.1996 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Samia AKBULUT	Haşim KILIÇ
Üye	Üye	Üye
Mustafa BUMİN	Sacit ADALI	Lütfi F. TUNCEL
Üye	Üye	
Mustafa YAKUPOĞLU	Fulya KANTARCIOĞLU	

AZLIK OYU

Esas Sayısı : 1996/18

Karar Sayısı : 1996/12

Dava, İmar Yasası'nın 13. maddesinin birinci fıkrası uygulamasından doğmuştur. Mezkur fıkra ile, imar planlamasıyla kamu tesisleri için ayrılan alanların kamulaştırılma işlemlerinden önce yapılaşmasına engel olunmaktadır.

Davacının sahip olduğu arsa, 1965 yılında yapılan nazım imar planı ile ilkokul alanı olarak ayrılmıştır. O günden bu yana da herhangi bir şekilde taşınmazın kamulaştırılması işlemleri yapılmamıştır. Otuz yıldır yapılmayan kamulaştırmanın ne zaman yapılacağı da belli değildir.

Mülkiyet, Anayasa'nın 35. maddesine göre bir haktır. Bütün temel hak ve özgürlükler gibi mülkiyet hakkının kısıtlanması da Anayasa'nın 13. maddesine göre kanunla ve bu hakkın özüne dokunmayacak bir biçimde olur.

13. maddenin birinci fıkrasındaki idarî yetki, makul bir zamanla sınırlı olarak kullanılması kaydıyla şehirlerin imarı için gerekli bir temeldir. Mülkiyet hakkının kabul edilebilir makul süreleri aşan kısıtlamaları Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırılık tartışmalarını gündeme getirir.

Davada "Uygulanacak kural" deyimi, davanın üzerine kurulduğu hukukî yapı ile davanın seyrini ve hükmü etkileyen kuralların tümünü kapsar.

Anayasa yargısında yargılanan kuraldır. Anayasa yargısının amacı Anayasa'ya uygunluk denetimidir. Uygulanan kural kavramının dar olarak alınması anayasal denetimin amacına aykırılık oluşturur ve bu denetimi güçleştirerek daraltır.

Anayasal denetime tabi tutulan kurallar birbirleri ile bağlantıları gözönünde tutularak bir bütün olarak değerlendirilmelidir. İdare işleminin tesisine neden olan ve yasada belirlenen idarî usul ve şekillerde de uyumsuzluğun esası içinde kabul edilmelidir.

Davada idarece yapılan bütün işlemlerin tümü yasalar çerçevesindedir. Ancak, ilgili yasa kuralı haksızlık iddialarının esasını teşkil etmektedir. Öyleyse süresiz kullanılabilen ve yeterince düzenlenmemiş bir kısıtlama yetkisi nedeniyle idarî yargıda yapılacak bir denetimi süresiz engelleyebilen yasa kuralının Anayasa Mahkemesi'nin denetiminden geçirilmesi yolu açılmalıdır.

Mahkememiz kararına esas olan gerekçe de, uygulanacak kural olarak 3. maddenin üçüncü fıkrası gösterilmiştir. İtiraz konusu birinci fıkra ise, bir hakkın kısıtlanması ile ilgili temel yapı oluşturulurken kısıtlamanın sınırları yasaca belirtilmemiş ve mülkiyet hakkının özünü yok eden bir durum yaratılmıştır.

Esas Sayısı : 1996/18
Karar Sayısı : 1996/12

Bu nedenlerle itiraz yoluyla iptali istenilen fıkranın ilgili Mahkemenin görmek ve çözmekle görevli olduğu davada uygulayacağı kural olduğu kanısıyla karara karşıyız.

Başkanvekili
Güven DİNÇER

Üye
Selçuk TÜZÜN

Üye
Sacit ADALI